

Жоба туралы қысқаша ақпарат

Жоба аты	AP26100721 «Алатау ихтиофаунасының таксономиялық және функционалдық алуантүрлілігін зерттеу»
Жоба өзектілігі	Бұл жобаның негізгі идеясы қоршаған орта жағдайларын ескере отырып, әртүрлі су айдындарындағы балық популяциялары мен қауымдастықтарын салыстырмалы талдау болып табылады. Осы талдау негізінде тіршілік ету ортасының әртүрлі балық түрлерінің таксономиялық әртүрлілігіне, көптігіне және экожүйелік қызметтеріне әсерін көрсететін көрсеткіштер анықталады. Жобаның негізгі міндеті-қоңыржай аймақтың оқшауланған су қоймаларында жылдам түр қалыптасу мүмкіндігі туралы гипотезаны тексеру. Балықтардың таксономиялық әртүрлілігін және олардың функционалдық ерекшеліктерін зерттеу биоресурстарды сақтау және ұтымды пайдалану бойынша негізделген шешімдер қабылдау үшін қажет. Нәтижелер бірегей түрлердің жоғалуын болдырмауға және олардың белгілерін қалдырмайтын пішіндерді сақтау үшін қажетсіз экономикалық шығындарды азайтуға көмектеседі. Жобаның практикалық маңыздылығы су экожүйелері мен балық популяцияларының жай-күйін кешенді бағалау, өзендердің биологиялық өнімділігін зерттеу, сондай-ақ бар қауіптерді анықтау және саралау болып табылады. Бұл балық әртүрлілігін сақтау мен ұтымды пайдалануға және экологиялық тұрақтылықты жоғалтуға байланысты экономикалық шығындардың алдын алуға бағытталған негізделген әлеуметтік-экономикалық шешімдер қабылдауға мүмкіндік береді. Ex situ жергілікті балықтардың популяциясын зерттеу сонымен қатар аквакультура үшін ең перспективалы түрлерді анықтауға және зертханалық жағдайда сирек кездесетін түрлерді сақтаудың тиімді стратегияларын жасауға мүмкіндік береді.
Жоба мақсаты	1) Балықтардың қазіргі таксономиялық құрамын анықтау; 2) Балықтардың таксономиялық және функционалдық әртүрлілігінің тіршілік ету ортасымен байланысын зерттеу.
Жоба міндеттері	1) Жетісу (Жоңғар), Күнгей, Іле және Талас Алатауының тау бөктері мен таулы аймақтарының су айдындарында материал (балық, су сынамалары, су организмдері және түбіндегі жауын-шашын) жинауды жүргізуге міндетті. 2) Балықтардың (су мен топырақтың) абиотикалық өмір сүру жағдайларына физикалық-химиялық талдау жүргізу.

	3) Су айдындарына гидробиологиялық талдау жүргізу. 4) Морфологиялық және биологиялық талдау жүргізу. 5) Жергілікті балық түрлеріне молекулалық-генетикалық талдау жүргізу. 6) ex situ жергілікті балық түрлерін сақтау мүмкіндігін зерттеу.
Күтілетін және қол жеткізілген нәтижелер	Зерттеулердің барлық кезеңдері аяқталғаннан кейін морфо-биологиялық және молекулалық-генетикалық әдістер негізінде Алатау өңірінің ихтиофаунасына кіретін балықтардың толық таксономиялық тізімі жасалады. Биоинформатикалық тәсілдерді қолдану арқылы күрделі таксономиялық топтар үшін филогенетикалық талдау жүргізіліп, гаплотиптік желілер құрылады. Көпөлшемді статистикалық талдау түрлік құрамға және су айдындарының экологиялық жағдайына әсер ететін негізгі факторларды анықтауға және сандық тұрғыда бағалауға мүмкіндік береді. Жиналған деректер түрлердің таралу жиілігі туралы ақпаратты қамтитын деректер базасына біріктіріледі. Картографиялық тәсілді қолдану түрлердің мекен ету ортасы мен таралу ареалдарын визуализациялауды қамтамасыз етіп, оларды әрі қарай талдауға және сақтау бойынша ғылыми негізделген ұсыныстар әзірлеуге негіз болады.
Зерттеу тобы мүшелерінің аты-жөні, идентификаторлары (Scopus Author ID, Researcher ID, ORCID, бар болса) және сәйкес профильдерге сілтемелер	Шарахметов Саят Ермуханбетович (PhD, АҒҚ, Жоба жетекшісі) Индекс Хирша - 5 Scopus author ID: 55937772400 Researcher ID: JCE-4554-2023 ORCID https://orcid.org/0000-0001-7278-5351 Мамилов Надир Шамилович (б.ғ.к., ЖҒҚ) Хирш индексі - 8 Scopus author ID: 57224985136 Researcher ID: JNY-4731-2023 ORCID https://orcid.org/0000-0001-6142-6425 Хабибуллин Фархат Хасанович (б.ғ.к., ЖҒҚ) Хирш индексі - 1 Scopus author ID: - ORCID https://orcid.org/0000-0002-6438-0546 Сапарғалиева Назым Сапарғалиқызы (б.ғ.к., АҒҚ) Индекс Хирша - 4 Scopus author ID: 56871250400 Researcher ID: AFP-6214-2022 ORCID https://orcid.org/0000-0001-5628-9470

	Мамилов Анвар Шамильевич (б.ғ.к., АҒК) Хирш индексі - 2 Scopus author ID: 57387830200 Researcher ID: AFP-6214-2022 ORCID https://orcid.org/0000-0002-7482-2221 Амирбекова Фариза Талгатовна (PhD, АҒК) Хирш индексі - 2 Scopus author ID: 57387830200 ORCID https://orcid.org/0000-0002-7216-4464 Ибраева Гүлмира Сайфуллаевна (PhD, КҒК) Хирш индексі - 1 Scopus author ID: 58988950900 ORCID https://orcid.org/0000-0002-6827-5137 Хасенғазиева Гүлнұр Қуанышқызы (PhD докторант, КҒК) Хирш индексі - 1 Scopus author ID: 58988811100 ORCID https://orcid.org/0000-0001-9205-4716 Кожижанова Баян Абуевна (PhD докторант, КҒК) Хирш индексі - 0 Scopus author ID: - ORCID https://orcid.org/0000-0002-9012-0406 Қосайбай Малика Бекнарқызы (магистр, стажер-зерттеуші) Хирш индексі - 0 Scopus author ID: - ORCID https://orcid.org/0009-0008-8518-2160
Қолдану	Алынған нәтижелердің негізгі тұтынушылары — биологиялық ресурстарды ұтымды пайдалану мен қорғауды ұйымдастырумен айналысатын мекемелер (экология департаменттері, қорықтар, қорықшалар), сондай-ақ биология және балық шаруашылығы саласы бойынша мамандар даярлайтын жоғары оқу орындары болып табылады.
Приоритет в сравнении с реальными аналогами	-
Жарияланымдар тізімі (URL, DOI көрсетілген)	Хасенғазиева Г.К., Мамилов Н.Ш., Косайбай М.Б. Кенсу өзенінің мысалында табиғи гидрологиялық режимі бар Алатау таулы өзендерінің гидробионттарының алуантүрлілігі (Балқаш бассейні, Орталық Азия) //ҚазҰУ хабаршысы, Eurasian Journal

	of Ecology. – 2025. – Т. 83. – №. 2. – 152-163. https://doi.org/10.26577/EJE2025832012 https://bulletin-ecology.kaznu.kz/index.php/1-eco/article/view/1611
Патент туралы ақпарат	-